

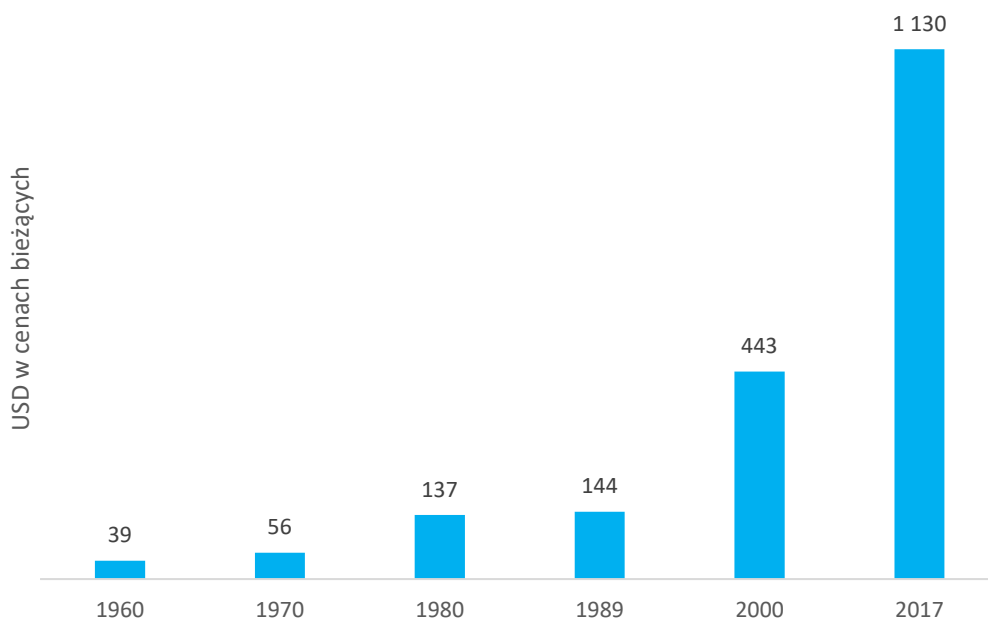
Warszawa, 30 kwietnia 2018 r.

**Komunikat 11/2018:
5 wykresów o pracy na święto pracy**

- To nie socjalizm deklarujący troskę o los pracownika, a reformy rynkowe rozpoczęte w 1989 roku przyczyniły się do gwałtownego wzrostu płac polskich pracowników. Podczas gdy przez 29 lat socjalizmu, między 1960 a 1989 rokiem nominalna wartość przeciętnej płacy w polskiej gospodarce wzrosła tylko o 105 dolarów, to między 1989 a 2017 rokiem wzrost wyniósł 987 dolarów.
- To nie związki zawodowe a konkurencja między firmami zapewnia wzrost wynagrodzeń. Najbardziej wydajne firmy rozwijając się konkurują o pracowników, a dzięki rosnącej wydajności mogą ich przyciągać coraz wyższymi płacami, co prowadzi do wzrostu wynagrodzeń. W ciągu ostatnich 25 lat uzwiązkowienie polskich pracowników spadło dwukrotnie, co nie przeszkodziło w silnym wzroście płac – relacja przeciętnej płacy w Polsce do płacy w Niemczech podwoiła się.
- Pogląd, że Polacy pracują więcej niż pracownicy w innych krajach jest w dużym stopniu mitem: wysoka średnia liczba godzin pracy w tygodniu wynika z tego, że w Polsce mało osób pracuje na część etatu. Ciągłe nie radzimy sobie z aktywizacją zawodową słabszych uczestników rynku pracy, przez co w ogromnej większości w Polsce pracują tylko sprawne osoby w sile wieku w pełnym wymiarze pracy. Do zatrudniania na część etatu zniechęca również sztywność polskiego kodeksu pracy. Tylko 7% pracowników pracuje w niepełnym wymiarze pracy, kiedy w Szwecji, Wielkiej Brytanii czy Niemczech wskaźnik ten wynosi aż 25-28%. Sytuacja się jednak powoli poprawia. Na skutek wzrostu zatrudnienia od 2004 roku spada w Polsce odsetek pracujących w godzinach nadliczbowych.
- Liczba Polaków pracujących w niedzielę spada od lat, bez uchwalania nowych ustaw i interwencji polityków. W 2016 roku liczba osób deklarujących, że nie pracują w niedzielę wyniosła w Polsce 73% wobec 74% w Niemczech, pomimo że w Niemczech w tym czasie obowiązywał restrykcyjny zakaz handlu w niedziele, a w Polsce – nie.

Wyrażone w dolarach przeciętne wynagrodzenie w Polsce od 1960 roku wzrosło niemal 30-krotnie, a 90% tego wzrostu miało miejsce po 1989 roku. Porównania realnych wynagrodzeń w długich okresach czasu są trudne ze względu na równoległe inne zmiany zachodzące w gospodarce, które mają wpływ na siłę nabywczą płac. Tym bardziej trudno porównywać płace w Polsce dzisiaj i w okresie PRL, dlatego dla uproszczenia wyraziliśmy je nominalnie w dolarach amerykańskich. W 1970 roku średnia płaca wynosiła równowartość jedynie 56 dolarów miesięcznie. Do 1980 roku co prawda wzrosła prawie 2,5-krotnie, ale ciągle do bardzo niskiego poziomu 137 dolarów miesięcznie. W trakcie całych lat 80. wynagrodzenia pogrążone były w stagnacji. Dopiero rynkowe reformy po 1989 roku stworzyły przestrzeń dla silnego wzrostu produktywności, który pociągnął za sobą także wynagrodzenia. I tak, w 2000 roku średnia płaca wynosiła już 443 dolary, a w 2017 roku wyniosła 1130 dolarów (Wykres 1).

Wykres 1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w dolarach

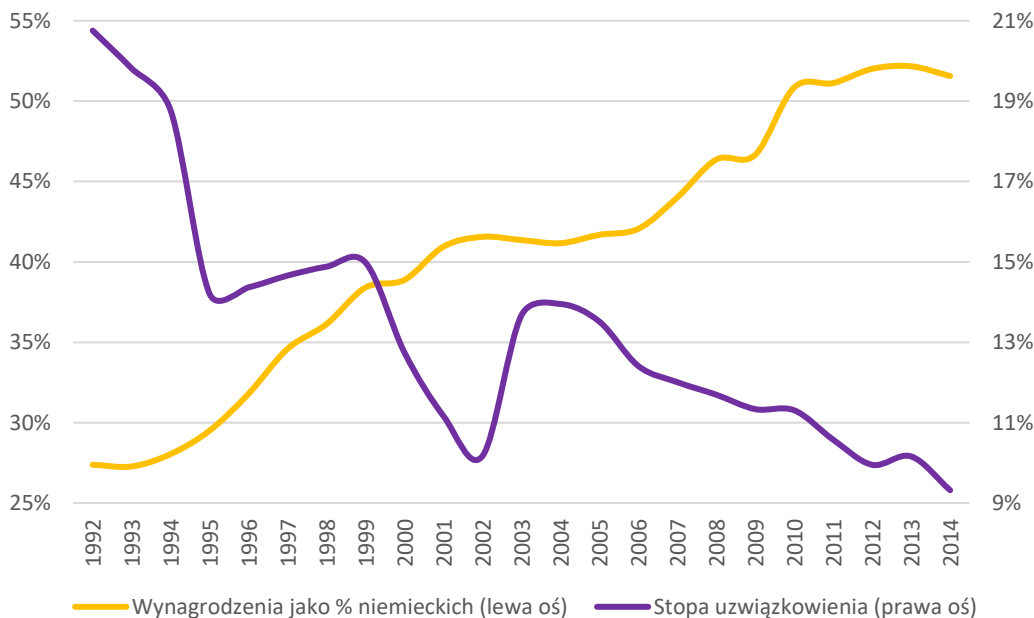

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych GUS, Banku Światowego, Penn World Table 9.0 i NBP

Wynagrodzenia w gospodarce rosną dzięki wzrostowi produktywności pracy, dlatego w ostatnich 25 latach rosły pomimo jednoczesnego spadku uzwiązkowienia. W gospodarce rynkowej płace rosną, ponieważ firmy konkurują między sobą o pracowników i, wraz ze wzrostem wartości dodanej wytwarzanej przez pracującego, podnoszą płace. Przeciętne wynagrodzenie w Polsce wynosiło w 1992 roku jedynie 27% tego co w Niemczech. W roku 2014 ten odsetek był już dwukrotnie większy i średnie wynagrodzenie pracownika w Polsce wynosiło 54% tego co w Niemczech. Ten wzrost nie był zasługą związków zawodowych. W tym samym czasie odsetek pracujących, którzy należą do związków spadł w Polsce z 21% w 1992 roku do 9% w 2014 roku (Wykres 2). Spadek uzwiązkowienia jest w ostatnich dekadach trendem ogólnoswiatowym. W dużym stopniu ma on związek ze zmianami strukturalnymi w gospodarce. Udział zatrudnienia w przemyśle spada, a w ramach przemysłu poszczególne zakłady dzięki automatyzacji wymagają mniej pracowników.

Co więcej, rośnie zróżnicowanie specjalizacji pracowników, które daje im większą siłę przetargową w negocjacjach z pracodawcami niż w przeszłości. W gospodarce nie ma już wielu podobnych pracujących wykonujących podobne czynności, których łatwo zastąpić. Rośnie za to rola indywidualnych umiejętności pracowników.

Wykres 2. Stosunek wynagrodzeń w Polsce do Niemiec a stopa uzwiązkowienia w Polsce

Dane o wynagrodzeniach zaczerpnięto z rachunków narodowych (zawierają płace i składki społeczne łącznie) skorygowane o różnice w poziomach cen pomiędzy Niemcami i Polską (PPS).

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Eurostatu, KE i OECD

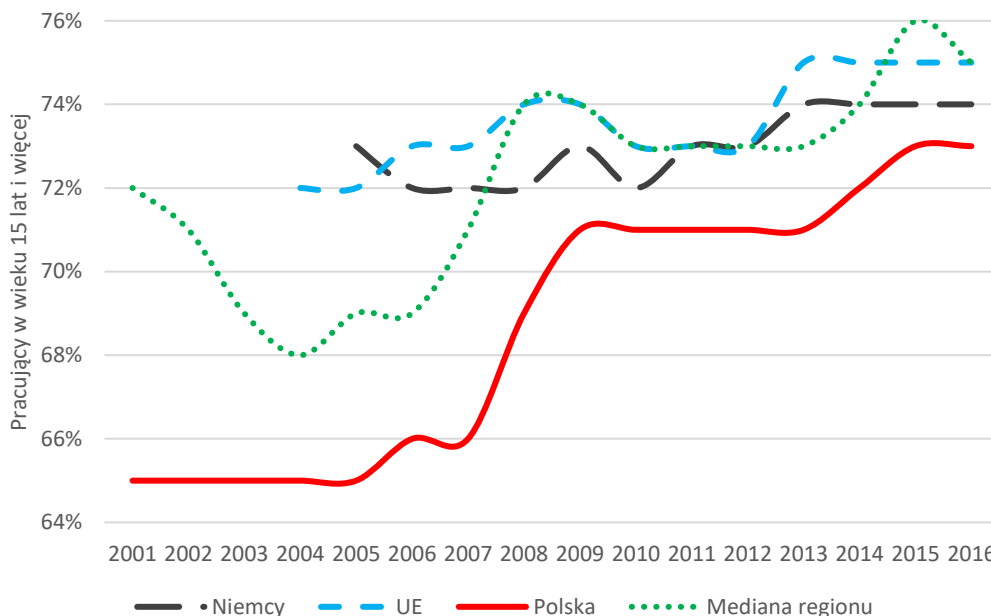
Pogląd, że Polacy pracują więcej niż pracownicy w innych krajach jest w dużym stopniu mitem: wysoka średnia liczba godzin pracy w tygodniu jest efektem rzadkości pracy na część etatu i ciągle niskiej stopy zatrudnienia. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy w danym kraju Unii Europejskiej dobrze tłumaczy przeciętne godziny pracy na pracującego (Wykres 3). W Polsce jedynie 7% pracujących pracuje w niepełnym wymiarze pracy, co jest piątym najniższym odsetkiem w UE.

Dla porównania w Niemczech jest to 28%. Ten problem wynika, po pierwsze, z ciągle relatywnie niskiego współczynnika zatrudnienia, który oznacza, że poza sprawnymi osobami w sile wieku niewiele osób pracuje. Po drugie, to skutek godzinowej sztywności polskiego kodeksu pracy, który utrudnia rozliczanie niepełnowymiarowych godzin pracy.

Odsetek pracowników deklarujących, że nigdy nie pracują w niedziele w latach 2001-2016 sukcesywnie rósł i to pomimo braku zakazu handlu. W 2016 roku 73% pracowników w Polsce deklarowało, że nigdy nie pracuje w niedziele, a w Niemczech 74%. Jednocześnie, w Niemczech obowiązywał restrykcyjny zakaz handlu w niedziele, a w Polsce nie (Wykres 5).

Wykres 5. Pracownicy deklarujący, że nigdy nie pracują w niedziele w latach 2001-2016

Dane sprzed 2001 roku nie są dostępne.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Eurostatu

Pomimo wielu pozytywnych zjawisk na polskim rynku pracy po 1989 roku, ciągle stwarza on wiele wyzwań dla polityki publicznej. Sztywność polskiego kodeksu pracy i zróżnicowanie wysokości obciążeń podatkowo-składkowych różnych rodzajów umów stwarzają duży dualizm na rynku pracy¹. Wysokie opodatkowanie najmniej produktywnych pracujących i nieskoordynowanie systemu podatkowego z socjalnym utrudniają wciąganie najślabszych na legalny rynek pracy². Jednocześnie, arbitralne podwyżki płacy minimalnej dodatkowo ich z niego wypychają³.

¹ Trzeciakowski, R. (2017), Indeks Elastyczności Zatrudnienia 2018: polski kodeks pracy w ogniu krajów UE i OECD. Dlaczego polscy pracownicy mają gorzej?, Analiza FOR 14/2017, <https://for.org.pl/pl/a/5666,analiza-14/2017-indeks-elastycznosci-zatrudnienia-2018-polski-kodeks-pracy-w-ogonie-krajow-ue-i-oecd-dlaczego-polscy-pracownicy-maja-gorzej>

² FOR (2015), Następne 25 lat. Jakie reformy musimy przeprowadzić, by dogonić Zachód?, Raport FOR, <https://for.org.pl/pl/a/3559,raport-nastepne-25-lat-jakie-reformy-musimy-przeprowadzic-by-dogonic-zachod>

³ Trzeciakowski, R. (2017), Płaca minimalna: Rząd szkodzi gospodarce nie pomagając najbiedniejszym, Komunikat FOR, <https://for.org.pl/pl/a/3949,komunikat-for-placa-minimalna-rzad-szkodzi-gospodarce-nie-pomagajac-najbiedniejszym>

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn, możesz się skontaktować:

Patrycja Satora, dyrektor ds. rozwoju FOR

Tel. 500 494 173

patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORA

Rafał Trzeciakowski

Ekonomista

e-mail: rafal.trzeciakowski@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A · 02-628 Warszawa · tel. +22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl · www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) · [t/FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)